

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

TEKST: Frederic Vermeulen

ONTWERP COVER: Leen Depooter - quod. voor de vorm.

BEELD COVER: Daniëlle van Zadelhoff

BINNENFLAPPEN: Rijksarchief Gent

AUTEURSPORTRET: Hervé Debaene

ZETWERK: Bananas

Als u opmerkingen of vragen heeft, kunt u contact opnemen met onze redactie:
redactiefictie@lannoo.com

© Frederic Vermeulen - Uitgeverij Lannoo nv, Tiel, 2024

D/2024/45/480 - NUR 402

ISBN: 978-94-014-1628-3

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

FREDERIC VERMEULEN

De heks van Gottem

Het waargebeurde verhaal van
Tanneke Sconyncx

verteld door haar afstammeling van de elfde generatie

Lannoo

Voor Karima, die de kiem heeft gelegd.

Voor Felix en Juliette, voor hun enthousiasme.

Voor Aylan, die dit boek nooit zal kunnen lezen.

Voor Yanis, voor wie het nog allemaal moet beginnen.

4 SEPTEMBER

1575

Thomas draait zich met een ruk om wanneer hij een harde klap op zijn schouder voelt. Hij kijkt recht in het lachende gezicht van zijn neef Jacob.

‘Altijd op je hoede zijn, maatje, zelfs op je huwelijksfeest. Je weet maar nooit wie er achter je opduikt. Ik kon evengoed een vrijbouter zijn die een mes tussen je ribben stak.’ Nog voor Thomas iets kan zeggen, grist Jacob een pas gevulde kroes bier voor zijn voeten weg en zet deze aan zijn lippen. Hij neemt enkele stevige teugen en veegt zijn mond af met de rug van zijn hand. ‘Maar ik kan begrijpen waarom je afgeleid bent. Zelden zo’n mooie bruid gezien. Je zult wel blij zijn met je vaders keuze.’

Thomas kijkt trots naar de jonge vrouw in het midden van de lange tafel in de schaduw van de schuur. Anna’s losse haren zijn getooid met een stoffen kroontje, in dezelfde donkerrode kleur als haar jurk. Haar vingers friemelen aan het zilveren hangertje rond haar nek. Ze kijkt geamuseerd naar enkele spelende kinderen die rakelings langs de tafel scheren. Wanneer een van de kinderen een pop laat vallen, staat Anna op. Ze plukt het ding van de stoffige grond en geeft het terug aan het meisje, dat haar bewonderend aankijkt.

Ook de neven volgen Anna’s bewegingen met belangstelling. Twee paar ogen dalen af van haar bleke gezicht naar haar boezem om te blijven steken bij haar taille. Een heuptasje bengelt aan een fijn riempje rond haar middel. Haar voeten zitten in zachte, geitenleren muiltjes. Wanneer ze terugloopt naar haar plaats aan de eretafel, stopt ze af en toe om felicitaties in ontvangst te nemen. Ze lijkt op een prinses, denkt Thomas. Of minstens op een koopmansdochter die je ziet flaneren op de Vrijdagmarkt in Gent. Haar verschijning staat in zo’n schrill contrast met zijn zweterige lichaam dat hij ervan gaat blozen.

‘Als oudste dochter van Olivier De Coninck, landman van het Hof te Varent in Gottem, brengt ze wel wat mee, niet?’ zegt Jacob met een knipoog. Thomas glimlacht enkel. Zijn ogen zoeken nogmaals zijn kersverse eega op. Als bij toverslag kijkt Anna in zijn richting. Eventjes hebben ze oogcontact. Haar gezicht wordt zo rood als haar jurk. Ze gaat snel zitten en neemt enkele stevige slokken uit een beker. Thomas volgt haar voorbeeld. Het lauwe bier helpt niet, zijn lichaam koelt niet af.

Het is gezellig druk op het erf. Sommige gasten aan de lange tafel hebben al aardig wat op. De hoed achterovergeslagen en het hemd achteloos uit de broek. Nu en dan weerklinkt luid geschater. Iemand wenkt een knecht met de vraag om meer bier. Cathelyne, de meid, gaat rond met gebak. In een oogwenk is ze alles kwijt. Een hand knijpt in haar billen, die ze lachend wegslaat.

Jacob stoot zijn neef aan. ‘Fatsoeneer je, je schoonvader komt eraan.’ Olivier De Coninck komt langzaam op hen af. Naast hem loopt een in donkere kleren gehulde jongeman. Olivier neemt de handen van zijn kersverse schoonzoon stevig vast. ‘En, Thomas,’ vraagt hij vriendelijk, ‘geniet je van jullie dag? Het lijkt erop dat heel Machelen hier is.’

Thomas glimlacht en kijkt dan vragend naar de man die zich half achter Olivier verschuilt.

‘Ah, dat is waar ook. Heb je Hubrecht al ontmoet?’ vraagt Olivier. ‘Hij is een zoon van mijn zus. En griffier in Oeselgem.’ Hij draait zich in de richting van zijn stuurs kijkende neef. ‘Maar hij wil later baljuw worden, is het niet?’

Hubrecht negeert de vraag. Hij staart Thomas uitdrukingsloos aan. Om de spanning te breken grijpt Thomas twee kroezen bier en geeft die aan zijn schoonvader en de zwijgzame jongeman. Net wanneer Thomas een toast wil uitbrengen, zegt Hubrecht: ‘Zo, jij bent dus de zoon van Lieven.’ Thomas kijkt hem vragend aan. ‘Ging hij niet geregeld naar de hagenpreken van Simon Seynaeve? Je weet toch dat Seynaeves kettters de Sint-

Amanduskerk in Markegem in gruzelementen hebben geslagen? Was je vader daar ook bij?’ Thomas loopt rood aan.

‘Beste neef, laat dat’, onderbreekt Olivier hem. ‘Ik durf er mijn hand voor in het vuur te steken dat landman Lieven zich nooit inliet met dergelijke baldadigheden. Hij is een man van eer. En hij draagt Maria, de moeder Gods, in zijn hart. Kijk eens om je heen. De hele parochie is hier. Denk je dat ze gekomen zouden zijn als wat je zei waar was?’ Hij wendt zich tot Thomas: ‘Vergeef me, mijn zoon, Hubrecht loopt soms te hard van stapel. Hij ziet hostiespuwers achter elke hoek en haag.’

‘Dat klopt, oom, en ik verzeker je dat ze ooit de rekening gepresenteerd zullen krijgen. Ik hoop dat je gelijk hebt wat landman Lieven betreft.’ Met een korte knik naar het gezelschap draait hij zich om en stapt weg.

Olivier probeert Thomas gerust te stellen. ‘Ik hoop dat je mijn neef vergeeft. Hij is nog jong en soms veel te voortvarend.’ Hij heft zijn kroes bier: ‘Op de gezondheid van Anna en die van jou.’

Thomas tikt afwezig tegen de kroes van zijn schoonvader. Zijn ogen speuren het erf af, op zoek naar zijn ouders. Hij hoopt dat ze niets van het hele tafereel hebben opgemerkt. Hij ziet Judoca, zijn moeder, op een bankje in de zon naast zijn tante Martje. De twee barsten geregeld in lachen uit. Uit die hoek valt alvast niets te vrezen, denkt hij opgelucht. Zijn vader staat met een brede glimlach tussen enkele schepenen van de heerlijkheid, de revers van zijn vilten jasje stevig vastgeklemd in zijn grote handen. Ook hij heeft niks gemerkt.

De enige die het tafereel van een afstand heeft gadeslagen, is Anna. Even meent ze dat haar neef haar richting uit komt als hun blikken elkaar kruisen, maar dan loopt Hubrecht tussen wat groepjes gasten door naar de poort om het feest te verlaten.

Ze ziet hoe Thomas duidelijk van streek is door de aanvaring met de jongeman, maar veel tijd om daarover na te denken krijgt ze niet. Een fluitspeler zet een vrolijke melodie in. Iemand met een vedel valt in. Al vlug deinen de gasten rondom haar mee met de muziek. Een paar mannen komen

op de tafel afgestapt. Enkele vrouwen laten zich door hen meetronen. Ze zetten hun handen aan hun heupen en beginnen te dansen. De gasten rond hen klappen enthousiast in de handen. Kinderen komen aangesneld en mengen zich schaterend tussen de dansende koppels.

De avond valt. Er klinkt nog steeds muziek, maar minder opzwevend dan eerder. Hier en daar staat nog een koppel te dansen, maar niet meer zo vlot als enkele uren geleden. Aangeschoten mannen schurken tegen hun danspartner aan, vrouwen struikelen over hun eigen voeten. Veel gasten zijn al naar huis. Er vallen langere stiltes in de gesprekken. Ook het sporadische gelach klinkt heser. Een kind ligt te slapen op een strobaal.

De invallende duisternis is het teken voor Jacob en zijn vrienden om Thomas op te zoeken. Gniffelend grijpen ze hem bij de armen. ‘Komaan, man, mee naar je bruidje. Hoog tijd om er kennis mee te maken’, zegt Jacob, terwijl hij met zijn hand door Thomas’ stugge haar woelt. Thomas veinst wat protest, maar laat zich gewillig meevoeren. Onder luid gejoel beweegt de vreemde stoet zich richting Anna, die op een bankje bij haar zusjes Betje en Maria zit. De twee kleine meisjes schrikken van het schouwspel. Anna stelt hen gerust met een flauwe glimlach, terwijl haar knieën onder haar lange rokken onbedaarlijk trillen. De hele dag keek ze uit naar dit moment, het moment waarop ze eindelijk alleen zal zijn met de man die ze nauwelijks kent maar die ze vanaf vandaag haar echtgenoot zal noemen. Het huwelijk mag dan bedisseld zijn door hun vaders, een slechte keuze vindt Anna Thomas zeker niet. De tijd zal uitwijzen of er ook liefde zal zijn. Hoopvol is ze alvast wel. Maar de komst van Thomas betekent ook het einde van haar jeugd. Alles wat ze liefheeft, moet ze nu achterlaten. Haar zusjes Betje en Maria, het Hof te Varent, de Gottemse velden waar ze uren doorheen waadde, de roep van de oehoe vanuit het bosje naast de boerderij.

Met een duw in de rug belandt Thomas pal voor Anna. Hij lacht schaapachtig. Uiteindelijk steekt hij zijn handen uitnodigend naar voren. Anna staat langzaam op. Terwijl ze haar jurk gladstrijkt, haalt ze diep adem.

Ze beantwoordt zijn uitnodiging en neemt zijn handen in de hare. Zo blijven ze enkele ogenblikken staan. De andere gasten hebben door wat er gaande is en komen dichterbij. De halve kring opent zich om hun de ruimte te geven het op zijn einde lopende feest te verlaten. Langzaam schrijden ze naar het woongedeelte van de boerderij. Thomas beantwoordt goedkeurende knikjes met een schuchtere glimlach. Anna kijkt naar de grond. Terwijl Thomas nog een laatste keer naar de lachende gezichten kijkt, laat hij met onvaste handen de deur in het slot vallen.

5 SEPTEMBER

1575

Anna opent slaperig haar ogen. Streepjes ochtendlicht vallen binnen door de kieren in de luiken. Met een ruk gaat ze rechtop zitten wanneer ze de slaapkamer niet onmiddellijk herkent. De kamer is kleiner dan haar kamer in Gottem die ze deelde met haar zusjes. Pas wanneer ze haar houten kist ziet aan het voeteinde van het bed, beseft ze weer waar ze is. 'Op het Hof ter Leien in Machelen', zegt ze hardop. Gevolgd door een zucht. Ze bestudeert het bed en ziet de lege plek waar Thomas lag. De lakens voelen koud aan. Hij moet al een tijd geleden zijn opgestaan, denkt ze. Ze gaat weer liggen en staart naar het dakgebinte. Ze slikt wanneer ze het hangertje rond haar nek vastneemt. Haar vader gaf het haar enkele jaren geleden nadat haar moeder en broertje waren gestorven aan de haastige ziekte. Er gaat geen dag voorbij zonder dat Anna denkt aan die donkere dagen, waarin de pest niet alleen Gottem, maar de hele regio rond Kortrijk in haar greep had.

Anna stapt uit bed en loopt op de tast naar het raam. Ze opent een van de luiken en laat het licht van de nazomerse ochtendzons de kamer overspoelen. Naast het bed ligt de donkerrode jurk die ze deze nacht had uitgetrokken terwijl Thomas verlegen voor haar stond. Ze maakt het heuptasje los en haalt er een sleutel uit. Op een haast rituele manier gaat ze voor de kist staan, voordat ze de sleutel in het slot steekt. Met beide handen tilt ze het zware deksel op. Haar ogen glanzen wanneer ze op een stapeltje kleren haar oude pop ziet liggen. Ze had het niet over haar hart kunnen verkrijgen om haar in Gottem achter te laten. En maar goed ook, denkt ze. Zo hoeven Betje en Maria geen ruzie te maken over wie haar zou krijgen. Met de zachte handen van een jonge moeder neemt ze de pop en ruikt eraan met gesloten ogen. Ze snuift de geur op van haar vroegere slaapkamer.

Ze legt de pop teder terug en streelt de inhoud van de kist. Haar ogen vallen op een linnen buidel naast de stapel kleren. Ze steekt haar hand in de buidel en haalt er een aantal kleinere zakjes uit. Elk zakje is gevuld met kruiden, wat gedroogde plantenresten, of de gemalen wortel van een gewas. Door de jaren heen heeft Anna een indrukwekkende verzameling aangelegd. De meeste kruiden of planten had ze gevonden tijdens haar wandeltochten door de velden van Gottem. Voorzichtig drukt ze haar neus tegen elk zakje. Ze trekt zachtjes het touwtje los om het zakje te openen en wat van de inhoud te verpulveren tussen haar vingers. Valeriaan tegen koorts en slape-loosheid. Bonenkruid, dat helpt tegen darmonrust. Karwij gaf ze dan weer aan haar overleden broertje wanneer hij buikpijn had of last had van winde-righeid. Als Betje en Maria klaagden over een zere keel, gaf Anna hun heemst. Zelf neemt ze steevast engelwortel als ze kampt met pijnlijke maandstonen. Ze maakt de zakjes een voor een open, alsof ze een inven-taris wil opmaken nu ze van Gottem naar Machelen is verhuisd.

Het ochtendlicht in de kamer wordt feller. Het is hoog tijd om naar beneden te gaan, beseft ze. Haar nieuwe familie zal zich vast afvragen waar ze blijft. Ze wurmt zich vlug in een jurk, zet een witlinnen kapje op en haast zich naar het trapgat.

Lieven kijkt geamuseerd op wanneer Anna van de trap komt. Er danst een weerbarstige krul die vanonder haar kapje is gekropen op en neer bij iedere trede die ze neemt. Judoca zet met een smak een pot op de tafel.

‘Daar is ze eindelijk’, zegt ze verwijtend. ‘We zaten al een hele tijd op jou te wachten.’ Anna stapt onwennig op haar schoonmoeder af en geeft haar een kus op de wang.

‘En, Anna, goed geslapen tijdens je eerste nacht hier op het Hof ter Leien?’ vraagt Lieven luchtig. ‘Onze haan kraait precies minder luid dan die op het Hof te Varent’, grinnikt hij.

‘Ik was bijzonder moe na het feest van gisteren’, zegt Anna verontschuldigend. Thomas zit met het hoofd tussen de schouders naast zijn vader. Anna staat wat te dralen, probeert zijn blik te vangen, zonder veel succes. Uiteindelijk neemt ze het dienblad, met daarop roggebrood, boter en een kan, en brengt het van het aanrecht naar de tafel. Het gebaar tovert een zuinig glimlachje om de mond van Judoca. Met een klopje op de bank nodigt ze Anna uit om naast haar te zitten. Lieven prevelt een kort dankgebed. Zonder verder iets te zeggen neemt hij een homp van het roggebrood. Hij duwt het brood in de pot met warme pap en slikt alles in een hap of twee door. Thomas en Judoca volgen al snel zijn voorbeeld. Als laatste neemt Anna aarzelend wat brood, smeert er boter op, en begint er ongemakkelijk op te kauwen. Ze voelt zich een indringer. Tevergeefs probeert ze oogcontact te zoeken met Thomas, maar hij lijkt volledig op te gaan in de maaltijd.

‘Ik vond het feest gisteren erg geslaagd’, zegt Lieven monter. ‘Veel mensen. Zowel van onze kant als van die van landman Olivier.’ Thomas houdt op met kauwen en staart vanuit zijn ooghoek zijn vader aan. Die zet zijn monoloog voort. ‘Trouwfeesten op een zondag aan het einde van de zomer trekken altijd meer volk.’ Hij gromt, alsof hij instemt met zijn eigen woorden. ‘Heb je gezien dat alle schepenen er waren?’ vraagt Lieven, zonder een antwoord van de anderen af te wachten. ‘Dat zal toch steken bij landman Snauwaert. Hij kon op minder mensen rekenen bij het huwelijk van zijn oudste dochter.’

Judoca knikt instemmend. ‘Zijn vrouw zat groen van jaloezie aan tafel. Ze had op alles en iedereen commentaar. Op de felle zon, op het gebak, en op de leeglopers die enkel meegekomen waren voor gratis spijs en drank.’ Zonder te zwijgen draait ze zich om naar Anna. ‘Ja, zelfs op jouw jurk, die volgens dat kwezeltje ongepast was.’ Ze tikt zachtmoedig op Anna’s hand: ‘Trek het je niet aan, mijn kind. De Snauwaerts doen alsof de hele parochie van hen is. Beiden gek van glorie. Volgens mij kunnen ze het niet verkroppen dat wij onze zoon een betere partij kunnen schenken.’

Anna staart lachend naar de snee brood voor haar. Niet alleen omdat haar schoonmoeder haar misstap van deze morgen vergeven lijkt te hebben, maar vooral omdat ook Machelen blijkbaar kampt met afgunst en achterklap. Waarom zou het hier anders zijn dan in een andere parochie, denkt ze bij zichzelf.

Lieven schuift zijn beker voor zich uit en maakt aanstalten om op te staan. ‘Thomas, je zit versteend als een zoutzuil. Maak Anna liever wegwijs op de boerderij.’ Hij kijkt naar zijn prille schoondochter, terwijl hij met zijn duim naar zijn zoon wijst, die hem verongelijkt aanstaart. ‘Hij zou je helemaal aan je lot overlaten als ik me er niet mee bemoei.’ Hij voegt er spottend aan toe: ‘Dat heb je deze morgen gemerkt.’

‘Hier, neem het overschot van het gebak van gisteren mee voor de knechten en de meid’, zegt Judoca wanneer ze een dienblad in Anna’s handen duwt. ‘Ze zijn tot laat bezig geweest en waren al vroeg aan het werk deze morgen. Goed personeel moet je goed verzorgen. Met al de ellende door de troebelen is het niet gemakkelijk om goede mensen te vinden.’

Anna merkt dat Thomas haar glimlachend aankijkt als hij de deur van het woonhuis achter zich dichttrekt. Hij is nog steeds bedeesd, maar toch meer ontspannen dan daarnet, denkt ze bij zichzelf. Ze ziet een vrouw de kroezen en kannen verzamelen die verspreid staan op de binnenplaats. Twee mannen dragen de zware tafel naar binnen in de grote schuur.

‘Hier, Karel,’ wenkt Thomas naar een van hen, ‘nog wat gebak van gisteren. En vergeet niet iets over te laten voor Geraard en Steven.’ Hij draait zich om naar Anna en zegt: ‘Dit is onze meesterknecht. Hij werkt hier al van toen ik net geboren was. Is het niet, Karel?’ Bedremmeld knikt de grijzende veertiger. ‘De jonge gasten daar zijn Cathelyne en Joos. Cathelyne werkt hier ook al een tijdje. Joos nog niet zo heel lang.’ Thomas voegt er lachend aan toe: ‘Ik vraag me soms af of zijn vader hem wel geleerd heeft wat werken is. Nu ja, de anderen leren het hem vlug’, zegt hij luid genoeg zodat Joos hem net kan horen.

Anna knikt met een brede glimlach naar Karel. Hij neemt zijn hoed af en zegt stotterend: ‘Landvrouw, ik hoop dat u het snel naar uw zin krijgt hier in Machelen.’

Joos en Cathelyne zijn er ondertussen nieuwsgierig bij komen staan. Ze nemen Anna aandachtig op. Joos port Cathelyne in de rug en fluistert haar toe: ‘Benieuwd welk vlees we in de kuip hebben. Zal ze uit de hoogte doen, zoals andere rijke boerendochters?’ Cathelyne geeft hem een stomp met haar elleboog en kijkt hem berispelend aan. Anna doet alsof ze niets gehoord heeft.

‘Kom,’ zegt Thomas tegen Anna, ‘ik zal je de rest van het hof laten zien.’ Hij steekt zijn hand op naar de anderen en neemt Anna op sleeptouw. Ze wandelt aan zijn zijde terwijl ze de binnenplaats oversteken. ‘Karel is niet de slimste, maar hij heeft een gouden hart’, zegt hij als ze buiten gehoorsafstand zijn. ‘Een heel harde werker ook. De andere twee moet je meer in de gaten houden. Op het land daar, verderop, zijn Geraard en Steven aan het werk. Ook zij weten wat werken is. Ze kijken bijna nooit op.’ Hij toont Anna de grote schuur aan de andere kant van de binnenplaats, die binnenkort zal dienen om het vlas in op te slaan en het te bewerken tijdens de wintermaanden. Ze lopen verder langs de schuur richting de stallen, die helemaal achter op het erf staan.

‘Die koeienstal neemt veel meer plaats in dan die in Gottem’, zegt Anna bewonderend.

‘We pachten vijftig bunders land en weiden aan de Leie’, antwoordt Thomas trots. ‘Meer dan genoeg voor ons dozijn koeien en onze twee paarden. En onze varkens ook natuurlijk.’

‘Dat is een grotere veestapel dan op het Hof te Varent. Ongelooflijk dat jouw vader me met jou liet trouwen’, zegt ze gespeeld ernstig. Ze kijkt schalks naar Thomas, die rood aanloopt. ‘Kom,’ zegt ze geamuseerd, ‘toon me eens waar de percelen van het Hof ter Leien liggen. Dan kan ik meteen Machelen wat beter leren kennen.’ Ze stappen door de ijzeren poort en slaan een aardeweg in, die kronkelt naar de Leiemeersen.

‘Ben je eigenlijk al veel in Machelen geweest?’ vraagt Thomas.

‘Vroeger woonden mijn oom en tante hier, maar ze zijn al een hele tijd geleden overleden’, antwoordt Anna. ‘Ik herinner me nog goed dat we soms het veer van Gottem naar Machelen namen om ze te bezoeken. Ik vond het altijd spannend om de veerpont te nemen. Mijn vader moest me meer dan eens bij mijn arm vastgrijpen als ik te dicht bij de rand ging staan.’

Thomas merkt de kuiltjes in haar wangen op wanneer ze lacht. ‘Ik kan het me levendig voorstellen’, zegt hij. ‘Ik hield er ook van om de veerpont te nemen. Nu nog trouwens. Het zachtjes deinende vlot op het water vind ik rustgevend.’

Anna beseft dat ze voor het eerst een echt gesprek heeft met Thomas. En dat hij, hoe karig en onbelangrijk ook, eindelijk iets over zichzelf durft prijs te geven. Na een kleine aarzeling neemt ze zijn hand. Die voelt klam aan. Het bezorgt haar dezelfde kriebels in haar buik als gisteravond, toen ze voor het eerst alleen was met haar bruidegom. Ze wandelen een hele poos zwijgend hand in hand verder.

‘Zo,’ zucht Karel, ‘dat was de laatste.’ Hij zoekt zijn evenwicht op het houten staketsel in de Leie, nadat hij samen met Steven een loodzware vlasschoof uit het water getrokken heeft. Een weë geur ontsnapt uit de achtergelaten leegte. Karel smakt de druipende schoof op de oever neer en wrijft met een vertrokken gezicht over zijn onderrug.

Steven kijkt goedkeurend naar de lange rijen vlasbundels die liggen te drogen in de lentezon. ‘Gelukkig kunnen we bijna eten. Ik heb honger als een wolf.’

Geraard rochelt en mikt een dikke fluim op een van de vlasschoven. ‘Niets te vroeg, ik voel mijn rug niet meer.’

De mannen vlijen zich neer in het gras langs de oever. Zwijgend geven ze een kan bier aan elkaar door. Joos stelt beteuterd vast dat die bijna leeg is nadat de drie anderen er hun zweterige lippen aan hebben gezet.

‘Zeg, moet je horen’, gooit Geraard op. ‘Vannacht stond ik op om te pissen. Toen ik naar buiten stapte, zag ik Anna. Ze stond moederziel alleen op de binnenplaats naar de hemel te kijken. Ik schrok me rot’, vervolgt Geraard.

‘Zij zal nog meer geschrokken zijn van jou’, grapt Steven.

‘Nee, serieus, het was een vreemd gezicht’, zegt Geraard. ‘Ze merkte me eerst niet op. Ze bleef maar naar boven gapen.’

‘Was het volle maan gisteren?’ vraagt Steven spottend. ‘Stond ze niet te huilen als een wolvin?’

‘Ja, lach maar, onnozelaar.’

Karel mengt zich nu ook in het gesprek en zegt: ‘Misschien moest ze gewoon pissen. Het kan toch dat ze het liever buiten doet in plaats van in de pot?’

‘Midden op de binnenplaats zeker,’ repliceert Geraard kregelig, ‘en staand?’ De anderen schieten in de lach. ‘Toen ik naar de struiken sloop om mijn behoefte te doen, merkte ze me op. Ze schrok erg, murmelde wat en liep snel naar binnen.’

‘Er zijn wel minder erge dingen om van te schrikken’, blijft Steven jennen.

‘Godverdomme, met jullie valt niet te praten’, zegt Geraard bozig. ‘Zeg nu zelf, vinden jullie dat normaal?’

‘Ze heeft haar streken,’ knipoogt Steven, ‘maar ze is een mooi kind’, voegt hij er verlekkerd aan toe.

‘Hou jij je maar bezig met Cathelyne’, werpt Geraard hem nijdig toe. ‘Die trien is zowat het beste wat jij kunt krijgen.’

Nog voor Steven een bitse opmerking kan terugkaatsen, probeert Karel de gemoederen te bedaren. ‘Kom mannen, laten we de kar volladen met de gedroogde vlasschoven van twee weken geleden. Hoe vlugger we klaar zijn, hoe eerder we kunnen eten.’

Het is gezellig druk op de binnenplaats van het Hof ter Leien. Lieven, Thomas en Anna brakelen gedroogd vlas. Anna gebruikt een handbraak om de stengels in stukken te breken, terwijl Lieven en Thomas elk in de weer zijn met een dorsvlegel. Lieven kijkt op als de knechten het erf oprijden.

‘Het is voorlopig genoeg, Thomas, daar zijn de jongens.’ Ze leggen hun dorsvlegel neer en wrijven over hun gezwollen armspieren.

Thomas heeft pretlichtjes in de ogen. Hij sluipt stil naar Anna, die met haar rug naar hem gekeerd zit. Hij grijpt haar in de taille en begint haar te kietelen. Met een kreetje draait ze zich om en ze zegt gespeeld verontwaardigd: ‘Thomas, jij duivel. Mijn hand had geplet kunnen worden.’ Ze schiet in de lach wanneer ze zijn verschrikte gezicht ziet. Zijn oprechte bezorgdheid ontroert haar op zulke onbewaakte momenten.

Judoca stapt voorzichtig de binnenplaats op, terwijl ze op een dienblad drie grote roggeboden, wat boter, kaas en enkele kannen bier balanceert.

Zodra ze alles op de tafel zet, grijpen de knechten als een hongerige roedel honden naar de broden en snijden er dikke sneden af, die ze rijkelijk beleggen met boter en kaas. Lieven, Thomas en Anna gaan aan het andere eind van de tafel zitten.

‘Zeg, Anna, ben je eigenlijk ooit in Gent geweest?’ vraagt Lieven smakend. Anna schudt fronsend het hoofd.

‘Ik zou binnenkort een lading gesponnen vlas in Gent willen afleveren. Er wordt veel geld voor geboden. Door de troebelen wordt er minder vlas geteeld. Daar moeten we gebruik van maken. Hoe vlugger ons vlas verkocht is, hoe beter. Het gerucht doet de ronde dat koning Filips op zwart zaad zit. Ik heb geen zin om een deel van mijn oogst te verliezen om de oorlogen van die Spanjaard te financieren.’ Hij neemt nog een stuk brood en richt zich tot zijn zoon. ‘Thomas, misschien moeten jij en Anna deze keer de bollen leveren in Gent. Dan kan ze meteen de stad eens zien.’ Hij voegt er besmuikt aan toe: ‘En het kan helpen om nieuwe afnemers te vinden. Het gezelschap dat ik normaal meeneem, komt minder goed voor de dag.’ Hij kijkt veelzeggend naar de knechten, die gulzig hun kroezen bier opdrinken.

Thomas kijkt naar Anna, die goedkeurend knikt. ‘Dat lijkt me een uitstekend idee, vader, dat zie ik wel zitten.’ Hij verheugt zich al op de reis. Even weg van de boerderij. Gewoon tijd voor hun tweeën. Even niet werken van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat.

Geraard veegt het bierschuim uit zijn baard. Hij volgt het gesprek aan de andere kant van de tafel met argusogen. Hij werkt traag een laatste boterham naar binnen. Beteuterd zoekt hij oogcontact met Steven, die hem een blik van verstandhouding geeft. Meestal neemt Lieven een van hen mee om vlasbollen te leveren. De tochten naar Tielt, Kortrijk of Gent vormen de hoogtepunten van hun weinig spannende leven. De volle beurs die Lieven bij zich draagt op de terugweg, maakt hem gul en dat vertaalt zich vaak in ettelijke kroezen bier die ze achteroverslaan in de herbergen langs de heerwegen naar Machelen. En nu ontnemt dat vreemde wijf me mijn verzetje, denkt Geraard met een bittere trek om de mond. Hij neemt een laatste slok en zet zijn kroes bier hard terug op de tafel.